

Također, studije potvrđuju širinu u izboru mogućih tema i pristupa istraživanju prostora/mjesta te osiguravaju ovom zborniku široko čitateljstvo, ono iz različitih kulturnoantropoloških poddisciplina i ono iz srodnih disciplina. Istaknula bih značaj preglednih radova na početku Zbornika (Čapo i Gulin Zrnić, Gulin Zrnić, Šakaja) koji svojom širinom i analitičnošću u iznošenju tijeka i promjena u razmišljanjima o prostoru, ključnih teza značajnijih autora, kao i opsežnih popisa literature predstavljaju vrijedno polazište i izvor za (re)valoriziranje već postojećih, kao i razmišljanje o novim istraživanjima.

Sanja Lončar

Tea Škokić, Ljubavni kôd: ljubav i seksualnost između tradicije i znanosti, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2011., 179 str.

U knjizi *Ljubavni kôd. Ljubav i seksualnost između tradicije i znanosti*, Tea Škokić predstavlja nam neke od kulturnih i znanstvenih diskursa koji su ljubavi i seksualnosti pridali značaj i značenje koje oni imaju u zapadnoj kulturi dvadesetog stoljeća, polemizira s njima te nastoji dati odgovor na pitanje “kako su ljubav i seksualnost, uslijed upisivanja raznovrsnih značenja, prestale biti emocija i tjelesni čin te postale komunikacijski kôd” u Luhmannovom značenju kôda kao komunikacijskog medija. Ljubav kao komunikacijski kôd oblikuje i upravlja naše (intimne) odnose, a kulturni obrasci o tome kako ljubav mora izgledati neprestano se mijenjaju, primjećuje autorica u uvodnom poglavlju.

U poglavlju “Nedruštvena ljubav” autorica izlaže Freudovo opažanje o neprestanom sukobu koji se odvija između ljubavi i kulture, a nastavlja opisom antagonizma koji nastaje sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća između prirodnih te društvenih i humanističkih znanosti, izlažući pregled različitih teorijskih pokušaja objašnjenja i definiranja pojmova na relaciji ljubav – ljubavni odnos – društvo/kultura.

“Znanstveno discipliniranje seksualnosti” sljedeće je poglavlje, u kojem se nastavlja razrada teorijskog sukoba između ljubavi i kulture na nivou prirode i kulture, karakterističnog za zapadnu civilizaciju. Predstavljanjem esencijalističkih, socijalno-konstruktivističkih i interakcionističkih prisupa problematici seksualnosti autorica nam daje pregled ključnih suvremenih teorija koje problematiziraju seksualnost i(li) postavljaju znanstvenu podlogu kodiranja ljubavi i seksualnosti.

U poglavlju “Moć i diskursi o seksualnosti” autorica predstavlja teoriju Michela Foucaulta o diskurzivnom kodiranju ljubavi i seksualnosti kroz znanost (medicinu), religiju, državne institucije, administraciju i književnost, i pridružuje se kritičarima koji su primijetili kako Foucault u svojim opisima diskurzivnog stvaranja seksualnosti propušta protumačiti neke situacije ključne za oblikovanje

rodnog ili seksualnog identiteta pojedinaca, koje detaljno razrađuje u nastavku poglavlja.

“Etnografije seksualnosti: potentni domoroci i lažljive kazivačice” poglavlje je u kojem autorica više pažnje posvećuje samom uobličavanju seksologije koje vidi kao nezavršen proces, a seksualnost kao predmet proučavanja smješta unutar kulturnoantropoloških i etnoloških interpretacija. Iako je tema seksualnosti i ljubavi u etnoloških istraživanjima skromno zastupljena, autorica detaljnije opisuje rad Bronislawa Malinowskog i Margaret Mead, koji su, oblikovani vlastitim kulturnim iskustvom, prvi značajnije progovorili o ljubavi i seksualnosti, ali ne o vlastitoj, već nekoj dalekoj i egzotičnoj. Propitujući metodologiju i paradigme, autorica se na kraju poglavlja pita kako je i da li je uopće moguće terenski istraživati seksualnost.

O manje egzotičnim, “domaćim” istraživanjima seksualnosti Tea Škokić govori u poglavlju “Etnografije seksualnosti: domaći Drugi”, osvrćući se na neke osnovne značajke intimnih i seksualnih običaja opisanih unutar domaće etnološke građe, pri čemu nam daje pregled najznačajnijih domaćih istraživanja seksualnosti, kao što su ona Antuna Radića i Friedricha S. Kraussa. Autorica upozorava na “klasnost” seksualnosti: dok je u seoskim sredinama seksualnost istovremeno autentična, izvorišna, ali i zaostala, u urbanim sredinama razvija se novi oblik ljubavne komunikacije – romantična ljubav.

U sljedećem poglavlju, “Ljubav na selu ili *naturalia non sunt turpia*”, autorica kroz Kraussove primjere zapisa o zoofiliji s početka dvadesetog stoljeća ukazuje na subverzivni dio diskursa koji izmiče kodiranju i služi kao kritika dominantne, puritanske politike seksualnosti. Preljub, izvanbračni odnosi, homoseksualnost, kao i zoofilija, predmet su šale, podsmijeha i kritiziranja pretjerane moralne čistoće. Subverzivni diskurs čine i proricanja, gatanje, kao i magija, kojom se obično nastojalo osigurati buduću ljubav, plodnost, sreću ili pak inducirati pobačaj.

U poglavlju “Elipsa ljubavnog mita”, autorica ukazuje na povezanost kršćanskih i pretkršćanskih elemenata kojima se stvara “folklorna dimenzija vjerovanja”, gdje se na prvi pogled nespojivi svjetonazori isprepliću u obliku stihova, molitve, pjesme “da bismo ljubili ili da bi nas ljubili”. U nastavku se poglavlja autorica osvrće i na erotsku književnost. Iako nikada nije bila dio lijepe književnosti, zbog svog inzistiranja na seksualnosti kao dijelu prirodnog poretka, ona, kako primjećuje Škokić, “na specifičan način ispisuje vlastiti seksualni kodeks prihvatljivog ponašanja”.

Predzadnje poglavlje, “Okovi ljubavi”, bavi se temom romantične ljubavi, čije začetke autorica smješta u sedamnaesto stoljeće, a koju karakterizira dubok, empatičan odnos dviju “srodnih duša”, partnera koji postaju jedno drugom nezamjenjivi. Ovakav koncept ljubavi autorica ne smatra subverzivnim, već novim načinom označavanja, imenovanja i kodiranja sa svrhom propisivanja ili “prohibicije društva nad emocijama ili seksualnim preferencijama”. Do kraja poglavlja autorica nas uvodi u temeljne teorije i rasprave o romantičnoj ljubavi te daje primjere razvoja ideje romantične ljubavi na našim prostorima.

Knjiga završava poglavljem “Prema kraju ili seksualizaciji kulture”, u kojem Tea Škokić ostavlja otvoreno pitanje “o kulturnoj dimenziji ljudske seksualno-

sti". Ako je današnje vrijeme vrijeme "demokratizacije žudnje" koja dovodi do krize cenzure i pojave pornografije sa svrhom pretvaranja seksualnosti u potrošnu robu, kao što to smatra Brian McNair, onda je pornografizacija samo još jedan kôd. Jesu li su ga osmislile velike korporacije kako bi destabilizirale naše identitete ili se on razvija da bi u foucaultovskom smislu na nov način upravljao populacijom, samo su neka od pitanja koja nam autorica ostavlja otvorenim za daljnje promišljanje.

Na kraju možemo reći kako je knjiga *Ljubavni kôd. Ljubav i seksualnost između tradicije i znanosti* zaista značajan doprinos, ako ne i u nas temeljno štivo, za sve one koje zanima antropološka perspektiva ljubavi i/li seksualnosti. Bogata pristupima i teorijama, provokativna i (auto)refleksivna, ova knjiga čitatelja istovremeno podučava i, što je mnogo važnije, potiče na stalno promišljanje i propitivanje, kako ponuđenih teorijskih pristupa, tako i vlastitih stavova o ljubavi i seksualnosti.

Sanja Đurin

Folkloristička čitanka, Marijana Hameršak i Suzana Marjanić, ur., Naklada AGM i Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2010., 562 str.

Kao jedina čitanka među dosadašnja četiri sveska knjižnog niza "Tragom struke" nakladnika AGM i sunakladničkog Instituta za etnologiju i folkloristiku pod uredništvom Marijane Hameršak i Suzane Marjanić objavljena je, jednostavno tako i nazvana, "Folkloristička čitanka" (FČ). Nakon kratkog uvoda urednice su čitanku razdijelile na tri dijela. U prvom se, pod naslovom "Folklor(istika), što je to?" prevelo i pretisnulo 18 članaka i poglavlja knjiga, u kronološkom rasponu od utemeljujućih tekstova Grimma i Thomsa iz XIX. st. do proširenja i redefiniranja folklor i folkloristike objavljivanih u proteklom desetljeću. Slijedi druga trećina koja pod naslovom "Folkloristika i drugi" (u smislu drugih pristupa, manjina i struka) uvrštava šest članaka, dok završna trećina pod naslovom "Folkloristika i mi" pomoću četiri domaća članka ovo polje interesa ukotvljuje u ambijentu hrvatskog čitatelja. Svaki tekst uz vlastite napomene sadrži i potrebne primjedbe prevoditelja i urednica. Osim osnovnog aparata svakog članka (napomene, bibliografija) urednice su si dale lijepog truda sadržaj prilagoditi ne samo općem čitatelju, već i napose korisno za visokoškolsku nastavu. Svaki je tekst, naime, popraćen novijom i fakultativnom bibliografijom, kratkim komentarom u kojem se čitatelj upoznaje sa strukovnim kontekstom izvornog objavljivanja teksta, kao i sažetom biografijom autora. Budući da se rijetkim autorima s po dva članka (au-